

Звіт

ректора Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, професора В. С. Бакірова про роботу в 2014 році

Вступ

Роботу у звітному періоді було спрямовано на виконання завдань, визначених у Програмі розвитку університету на 2010–2020 роки, вдосконалення організації навчального процесу і наукових досліджень в умовах глибоких суспільних перетворень, зовнішньої агресії, гострої політичної напруженості.

Важливим чинником університетської діяльності стало ухвалення нового «Закону про вищу освіту», який суттєво змінює принципи функціонування вітчизняної освітньої системи, поширює і збагачує університетську автономію, акцентує проблему радикального підвищення якості підготовки фахівців.

У 2014 році продовжувався розвиток університету в головних напрямках діяльності: зміцнювався кадровий потенціал, вдосконалювалися зміст та форми організації освітнього процесу, проводилися фундаментальні й прикладні наукові дослідження, здійснювалася соціальна підтримка працівників і студентів, розвивалося студентське самоврядування, розширювалося міжнародне співробітництво. Протягом року в університеті відбулися численні наукові конференції, спортивні, культурно-просвітницькі заходи. Продовжувала зростати кількість акредитованих і ліцензованих напрямів і спеціальностей підготовки фахівців.

Розпочалася робота зі втілення у практичну діяльність університету положень нового закону. Підготовлений і ухвалений Вченою радою університету один із засадничих документів організації освітньої діяльності університету — Положення про планування роботи, звітування й оцінювання науково-педагогічних працівників. На стадії завершення нове Положення про організацію освітнього процесу, Положення про внутрішню систему забезпечення якості освіти та нова редакція Статуту університету. Однак не лише розробка нових документів, але й, у першу чергу, реальне втілення студентоцентричного підходу до навчання, широке залучення органів студентського самоврядування до вирішення всіх питань, пов'язаних з підготовкою та працевлаштуванням фахівців з вищою освітою було пріоритетами діяльності.

1. Кадри

Одним із пріоритетних завдань було надійне кадрове забезпечення навчально-виховного процесу та наукових досліджень в університеті.

Станом на 1 грудня 2014 року в університеті працювали 4196 штатних працівників. Серед них — 1564 штатні науково-педагогічні працівники (минулого року — 1470) та 285 науковців (у 2013 році — 302), серед яких — два академіки Національної академії наук України, 3 члени-кореспонденти Національної академії наук України, 253 доктори наук, професори (у 2013 році — 225) і 884 кандидати наук, доценти (у 2013 році — 866). В університеті працюють також 425 зовнішніх сумісників, серед яких — 20 академіків і членів-кореспондентів Національної академії наук України, 137 докторів наук і 180 кандидатів наук. Таким чином, всього у навчальному процесі і науковій роботі брали участь 390 докторів наук, професорів (у 2013 році — 358) і 1064 кандидати наук, доценти (минулого року — 1032).

Серед науково-педагогічних працівників 64% мають наукові ступені та вчені звання.

У 2014 році 16 співробітників університету успішно захистили докторські дисертації: М. В. Даньшин (юридичний факультет), І. В. Солошкіна (юридичний факультет), О. М. Крайнюков (екологічний факультет), С. К. Криворучко (факультет іноземних мов), М. В. Любичев (історичний факультет), О. Ю. Матушек (філологічний факультет), М. А. Балаклицький (філологічний факультет), О. В. Стрижаченко (факультет радіофізики, біомедичної електроніки і комп'ютерних систем), О. В. Ребрій (факультет іноземних мов), С. Ю. Утевський (біологічний факультет), П. В. Шуканов (факультет геології, географії, рекреації і туризму), І. О. Бізюков (фізико-технічний факультет), Д. В. Чибісов (фізико-технічний факультет), В. М. Кадець (механіко-математичний факультет), С. М. Куліш (філософський факультет); О. І. Давидова (економічний факультет).

Вчене звання професора отримали 12 осіб. Вчені звання доцента отримали 49 осіб, вчене звання старшого наукового співробітника — 2 особи.

Лауреатом Державної премії України в галузі науки і техніки став професор фізико-технічного факультету Євген Олександрович Бараннік.

Звання «Почесний доктор Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна» присвоєно Сергію Леонідовичу Гнатченку — директору Фізико-технічного інституту низьких температур імені Б. І. Веркіна Національної академії наук України, Миколі Федоровичу Шульзі — директору інституту теоретичної фізики імені О. І. Ахієзера Національного наукового центру «Харківський фізико-технічний інститут», Яну Едварду Гранату — Генеральному консулу республіки Польща в Харкові, Олегу Вікторовичу Преждо — професору хімічного факультету Рочестерського університету, США.

Проводилася робота з підвищення кваліфікації викладачів. У 2014 році пройшли стажування 89 викладачів.

Підвищення кваліфікації викладачів відбувалося не лише шляхом стажування.

Продовжувала працювати школа педагогічної майстерності для науково-педагогічних працівників, що мають стаж роботи до 10 років, в якій протягом року підвищили кваліфікацію 40 викладачів. У зв'язку з реалізацією системи дистанційного навчання в університеті в 2014 році продовжили роботу курси «Технології дистанційної освіти у вищому навчальному закладі», на яких навчалася 131 особа.

Таким чином, всього в 2014 році підвищили кваліфікацію 260 осіб.

Слід відзначити, що у 2014 році середній вік науково-педагогічних працівників університету зменшився ще на 1 рік і зараз складає 48 років. Частка викладачів пенсійного віку складає 25%. Втім, на фізичному, фізико-технічному, механіко-математичному, факультеті комп'ютерних наук, факультеті радіофізики, біомедичної електроніки та комп'ютерних систем частка штатних викладачів пенсійного віку перевищує 40%.

Керівництвом університету протягом року було вжито заходів щодо активізації професійної діяльності науково-педагогічних працівників та оптимізації кадрового потенціалу науково-педагогічних працівників університету. За підсумками минулого навчального року визначено індивідуальні рейтинги штатних викладачів. Результати рейтингів обговорювалися на засіданнях кафедр та вчених рад факультетів і враховувалися при преміюванні працівників за підсумками року. Також преміювалися викладачі за публікацію статей і монографій у міжнародних видавництвах.

У 2014 році продовжила зростати кількість студентів, які навчаються за кошти фізичних і юридичних осіб. Внаслідок цього кількість викладацьких ставок за спеціальним фондом вже другий рік поспіль перевищує кількість ставок за загальним фондом.

На частині факультетів чисельність науково-педагогічних працівників суттєво перевищує встановлені нормативи (на фізичному факультеті — на 43,6%, на факультеті радіофізики, біомедичної електроніки та комп'ютерних систем — на 33,5%, на механіко-математичному — на 28.6%), тоді як на споріднених факультетах (фізико-технічному, комп'ютерних наук) кількість викладацьких ставок або нижча нормативної, або відповідає їй. Цю ситуацію треба виправляти, беручи до уваги внесок факультетів у загальноуніверситетські здобутки, перспективи факультетів і кафедр на майбутнє, ситуацію на ринку праці. Безумовно, ми не підемо шляхом механічного скорочення штатів і будемо й надалі дбати про збереження наукових шкіл, підтримку талановитої наукової молоді, стимулювання плідної науково-інноваційної роботи.

2. Організація освітнього процесу

На момент звіту в університеті навчається 15 631 студент. З них громадяни України — 11 335 осіб (8 980 — за денною, 2 355 — за заочною формами навчання),

іноземних студентів — 4 296 із 71 країни світу (3 857 — за денною, 439 — за заочною формами навчання).

За бюджетом навчаються 6 685 осіб, серед них 6 649 — громадяни України (6 022 — денна, 627 — заочна форми навчання) та 36 іноземних громадян (денна форма навчання).

За кошти фізичних і юридичних осіб навчаються 8 946 студентів (57,2% від загальної кількості). Серед них 4686 студентів — громадяни України і 4260 іноземних студентів.

Серед студентів університету станом на 11 листопада 2014 року 1 641 з Донецької та Луганської областей, тимчасово допущено до занять (станом на 22 грудня 2014 року) — 175 (119 на бюджет, 56 контрактників), подали заяви на зарахування до нашого університету (станом на 19 грудня 2014 року) — 15 осіб та ще 14 осіб, які були в академічних відпустках.

В аспірантурі університету навчаються 358 аспірантів за 56 спеціальностями, в тому числі 240 з відривом від виробництва та 118 заочно, 31 аспірант навчається за контрактом. Зараз у докторантурі університету навчаються 23 докторанти за 13 спеціальностями.

Усього в університеті навчаються 16 012 осіб.

У 2014 році розширився спектр напрямів і спеціальностей підготовки фахівців, розвивалися та вдосконалювалися організаційні форми освітнього процесу.

У червні 2014 року університет акредитував підготовку бакалаврів, спеціалістів, магістрів за трьома напрямами та чотирма спеціальностями:

- 6.030203, 7.03020301, 8.03020301 — «Міжнародні економічні відносини»;
- 6.030507, 7.03050701, 8.03050701 — «Маркетинг»;
- 6.030509, 7.03050901, 8.03050901 — «Облік і аудит»;
- 8.04020405 — «Біофізика».

У 2014 році здійснено перший випуск спеціалістів та магістрів за новою акредитованою спеціальністю 7.17010101, 8.17010101 — «Безпека інформаційних і комунікаційних систем».

Університет отримав ліцензії на провадження освітньої діяльності:

- з підготовки бакалаврів у галузі знань 0302 «Міжнародні відносини» за напрямами 6.030205 — «Країнознавство» та 6.030206 — «Міжнародний бізнес»;
- з підготовки магістрів у галузі знань 1801 «Специфічні категорії» за спеціальностями 8.18010014 — «Управління фінансово-економічною безпекою» та 8.18010016 — «Бізнес-адміністрування»;
- з підготовки магістрів у галузі знань 0401 «Природничі науки» за спеціальністю 8.04010305 — «Геологія нафти і газу».

У 2014 році вперше здійснено прийом на навчання за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавр на факультет міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу за напрямами підготовки «Країнознавство», «Міжнародний бізнес»; за освітньо-кваліфікаційним рівнем магістр на економічний факультет зі спеціальностей «Управління фінансово-економічною безпекою», «Бізнес-адміністрування», на факультет геології, географії, рекреації і туризму зі спеціальності «Геологія нафти і газу».

Підготовка фахівців у 2013/2014 навчальному році проводилася за 43 напрямами та 62 спеціальностями. З 2014/2015 навчального року здійснюватиметься підготовка за 45 напрямами та 65 спеціальностями.

У 2014 році на навчання за освітньо-кваліфікаційними рівнями бакалавр, «спеціаліст», магістр до університету прийнято 5263 особи: 4547 українських студентів та 716 іноземних студентів, з них:

- на денну форму навчання — 3598 українських студентів та 678 іноземних студентів;
- на заочну форму навчання — 949 українських студентів та 38 іноземних студентів.

Конкурс у цілому по університету на денну форму навчання на місця державного замовлення складав 17,9 (у 2013 році — 19,3). Значно збільшилася кількість заяв, поданих в електронній формі. Якщо минулого року їх було 45%, то у 2014 році їх кількість збільшилася до 60%.

Найбільший конкурс був за такими напрямами підготовки: «Реклама і зв'язки з громадськістю» — 132,6; «Правознавство» — 102,8; «Філологія (переклад (китайська))» — 92,5; «Готельно-ресторанна справа» — 88,8; «Маркетинг» — 72,5; «Філологія (переклад (іспанська))» — 70,0; «Міжнародна економіка» — 67,75; «Туризм» — 65,8.

Серед зарахованих на денну форму навчання 3 вступники є переможцями IV етапу Всеукраїнських учнівських олімпіад з базових дисциплін (у 2013 році — 8), 10 — призерами III етапу конкурсів-захистів науково-дослідницьких робіт учнів-членів Малої академії наук України (у 2013 році — 10).

Як і раніше, рівень підготовки абітурієнтів був достатньо високим. Середній бал атестату серед зарахованих на денну форму навчання в цілому по університету становить за дванадцятибальною шкалою 10,3 (у 2013 році — 10,27). Найвищий бал у зарахованих на напрями підготовки «Міжнародна інформація» — 11,5; «Реклама і зв'язки з громадськістю» — 11,4; «Міжнародні економічні відносини» — 11,4; «Філологія (переклад (іспанська))» — 11,3; «Міжнародна економіка» — 11,3; «Міжнародне право» — 11,2.

Найнижчими були бали у зарахованих на напрями підготовки «Прикладна фізика» (на фізико-енергетичний факультет — 9,2; на факультет радіофізики, біомедичної електроніки та комп'ютерних систем — 9,4); «Геологія» — 9,5; «Мікро- та наноелектроніка» — 9,6; «Здоров'я людини» — 9,6; «Соціальна робота» — 9,6; «Прикладна статистика» — 9,70; «Механіка» — 9,7.

Для навчання за програмами бакалавріату з фінансуванням підготовки за рахунок юридичних та фізичних осіб на денну форму було зараховано 950 абітурієнтів (у минулому році — 960).

На заочну форму навчання держзамовлення складало 126 місць (у 2013 році — 123), середній конкурс на які становив 6,2 (у 2013 році — 5,93). Найбільший конкурс на заочну форму навчання був на такі напрями підготовки: «Правознавство» — 25,0; «Туризм» — 14,6; «Психологія» — 12,8; «Маркетинг» — 12,7.

Для навчання за програмами бакалавріату контрактній основі на заочну форму зараховано 223 абітурієнти (у минулому році — 208).

Прийом абітурієнтів, які вступали на навчання для здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня магістр, здійснювався за 69 спеціальностями. На денну форму навчання було зараховано 813 осіб на місця державного замовлення (у минулому році — 781), 201 вступника зараховано на навчання на контрактній основі (у 2013 році — 281).

На заочну форму навчання було зараховано 70 абітурієнтів на місця державного замовлення (у 2013 році — 69) і 259 осіб зараховано на навчання за контрактом (у 2013 році — 319).

Прийом абітурієнтів, які вступали на навчання для здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліст, здійснювався за 39 спеціальностями. На денну форму навчання зараховано 197 абітурієнтів на місця державного замовлення (у 2013 році — 271), 44 вступники — на контракт (у 2013 році — 26).

На заочну форму навчання на місця державного замовлення вступили 33 особи (у 2013 році — 49), а за контрактом — 117 абітурієнтів (у 2013 році — 134).

15 листопада 2014 року завершилося зарахування до університету іноземних громадян. На перший курс денної форми навчання прийнято 583 особи, з них 514 — на медичний факультет, на перший курс заочної форми навчання зараховано 33 іноземці. До магістратури вступили на денну форму 89 чоловік, на заочну — 5 осіб.

У 2013/2014 навчальному році за денною і заочною формами навчання випуск фахівців — громадян України склав 3856 осіб, із них за освітньо-кваліфікаційними рівнями бакалавр — 1954 особи, спеціаліст — 549 осіб, магістр — 1353 особи.

В університеті реалізуються програми подвійних дипломів з такими вищими навчальними закладами: Політехнічний університет Лодзі (Польща) (бакалавріат

за напрямом підготовки «Менеджмент», бакалавріат за напрямом підготовки «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування», магістратура за напрямом підготовки «Механіка»; Політехнічна школа (Франція) — магістерська програма за напрямом підготовки «Експериментальна ядерна фізика та фізика плазми»; Університет Лілль 1 (Франція) — магістерська програма за напрямом підготовки «Хімія / передова спектроскопія в хімії»; Університет Ніцци — Софії Антиполіс (Франція) — магістерські програми за напрямками підготовки «Інформатика» та «Хімія».

За програмами подвійних дипломів у 2014 році за кордоном навчалися 24 студенти факультетів екологічного, економічного, механіко-математичного, хімічного та фізико-технічного факультету.

Працевлаштування випускників 2014 року, які навчалися за державним замовленням, становить 83,5 %. Центр працевлаштування студентів та випускників університету проводив інформаційну діяльність з метою надання актуальної інформації студентам щодо відкритих вакансій та тенденцій на ринку праці, провів декілька ярмарків вакансій, кожен з яких відвідали в середньому по 2 000 студентів і близько 40 провідних компаній України та регіону. У 2014 році в університеті було проведено 21 презентацію роботодавців та програм стажування.

Проте ми не можемо втішатися ані формально високим показником працевлаштування, ані кількістю проведених заходів. Необхідно дбати про те, щоб у наших випускників на ринку праці була хороша репутація, необхідно налагоджувати тісні стосунки з роботодавцями, ширше залучати представників компаній і підприємств до роботи в ДЕК, обговорювати з ними зміст освітніх програм. Необхідно більш ефективно допомагати студентам презентувати себе, навчати їх орієнтуватися на ринку праці, надавати компетентності, необхідні для успішного працевлаштування.

Слід відзначити великі зусилля, які докладають факультети, Центр довузівської освіти для профорієнтації, довузівської підготовки школярів, роботи з обдарованою учнівською молоддю. Протягом року було проведено три загальноуніверситетські Дні відкритих дверей, які відвідали понад 2 250 абітурієнтів. У лютому–квітні відбулося 13 профорієнтаційних олімпіад з профільних предметів. У 2014 році на перший курс університету було зараховано 197 випускників підготовчих курсів та школи дистанційного навчання Центру довузівської освіти. Станом на 22 грудня 2014 року на підготовчих курсах навчаються 440 учнів.

У Малому каразінському університеті за напрямками комп'ютерні науки, математика, англійська мова, фізика, хімія, біологія, психологія, підготовка до школи навчалися 1200 дітей віком від 5 до 16 років. Переможцями III (обласного) етапу Всеукраїнських учнівських олімпіад стали 98 учнів Малого каразінського університету, переможцями

IV етапу Всеукраїнських олімпіад — 17 учнів, 2 учні перемогли на Міжнародній олімпіаді з математики.

У січні–лютому 2014 року в II етапі Всеукраїнського конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів — членів Харківського територіального відділення Малої академії наук взяли участь 1 240 учнів із 42 районів та міст області, дипломами переможців нагороджено 608 учнів. У III етапі конкурсу-захисту робіт учнів МАН взяли участь 64 переможці II етапу конкурсу-захисту. За підсумками III етапу Харківське територіальне відділення одержало найбільше призових місць серед усіх територіальних відділень МАН України і посіло I місце. Викладачі і співробітники університету брали активну участь в роботі секцій МАН.

Університет традиційно брав участь в організації та провежденні учнівських олімпіад. У січні–лютому 2014 року в університеті відбулися олімпіади з математики, фізики, астрономії, хімії, історії, географії, економіки, в яких взяли участь 1644 учні. Всі учасники олімпіад — учні 11-х класів — одержали листівки-запрошення до вступу в університет.

3. Забезпечення якості освітнього процесу. Науково-методична діяльність

В університеті продовжувалася робота з модернізації освітнього процесу, забезпечення якості освіти; розвивалася система моніторингу освітнього процесу; здійснювалася психологічна підтримка учасників навчально-виховного процесу.

Робота з модернізації освітнього процесу в університеті проводиться відповідно до розпорядження ректора від 19 серпня 2014 року «Про запровадження норм, передбачених Законом України „Про вищу освіту“ в діяльності університету».

В ході цієї роботи вже розроблено Положення про планування роботи, звітування й оцінювання науково-педагогічних працівників університету, яке втілює принцип автономії університету і має сприяти підвищенню ефективності роботи викладачів та об'єктивній оцінці результатів їхньої діяльності. Положення впорядковує нормування і планування роботи науково-педагогічних працівників з урахуванням вимог щодо граничного навчального навантаження викладачів (600 годин на рік) та зменшення обсягу одного кредиту з 36 до 30 годин (ці норми набувають чинності з 1 вересня 2015 року). Положення є основою для розробки нових навчальних планів, робочих навчальних планів та робочих програм навчальних дисциплін.

Одним із важливих завдань, які найближчим часом нам доведеться розв'язувати, є створення освітніх програм, побудованих на нових принципах. Це питання у грудні 2014 року розглядалося на засіданні Науково-методичної ради. Обговорювалися питання запровадження компетентнісного підходу до побудови освітніх програм, що ґрунтується на Міжнародній і Національній рамках кваліфікацій, галузевих рамках та професійних

стандартах. Проаналізовано досвід, накопичений європейськими університетами в рамках виконання проекту TUNING (Гармонізація освітніх структур у Європі) у впровадженні ідей та підходів Болонського процесу на рівні вищих навчальних закладів та предметних областей. Методичні матеріали із викладенням головних засад використання в освітній діяльності компетентнісного підходу на основі рамок кваліфікацій розміщено на сайті університету.

В університеті накопичено значний досвід організації моніторингу якості освітньої діяльності. До системи моніторингу організації та якості освітнього процесу входять адміністративний контроль проведення занять та екзаменів, перевірка стану навчально-методичного забезпечення, відкриті заняття, визначення індивідуальних рейтингів і звітування науково-педагогічних працівників за підсумками навчального року; визначення рейтингів кафедр за підсумками навчального року; опитування студентів; конкурси на здобуття премій університету, на краще науково-методичне забезпечення освітнього процесу, на кращу студентську групу. Згадані заходи дозволяють отримувати інформацію про реальний стан справ, наявні проблеми і недоліки, виявляти підрозділи та окремих викладачів, які мають суттєві здобутки і корисний досвід у цьому питанні.

Під час моніторингу знань студентів, окрім обов'язкових заходів з поточного, і підсумкового семестрового контролів та державної атестації, здійснювався вхідний контроль, що дозволяє визначати реальний рівень знань першокурсників; проводилися ректорські і деканські контрольні роботи; контроль залишкових знань (відтермінований контроль). У 2014 році з метою проведено експеримент з покращення ректорського контролю. Проведено ректорські контрольні роботи за тестовими технологіями на 1–3 курсах усіх факультетів, роботи шифрувалися і перевірялися або викладачами, які проводили заняття в групах, або запрошеними викладачами. Проведення ректорських контрольних робіт за новою системою показало свою доцільність. Для вдосконалення системи необхідно розробити нові тестові завдання і підвищити їхню якість, створити банк тестів, перейти на переважно комп'ютерне тестування, проводити ректорські контрольні роботи на одному курсі один раз на рік.

Втілення студентоцентричної моделі навчально-виховного процесу потребує розширеної участі студентів у моніторингу якості освітнього процесу. В університеті діє система студентського моніторингу якості освітнього процесу. Під час моніторингу студенти висловлюють зауваження і побажання щодо викладання, організації освітнього процесу та умов навчання. Всі зауваження ретельно обговорюються представниками адміністрації з органами студентського самоврядування, і за результатами обговорення видаються відповідні накази ректора.

Важливим чинником якості освітнього процесу є педагогічна майстерність викладача, його вміння використовувати сучасні методи навчання. Удосконаленню педагогічної майстерності викладачів та впровадженню сучасних методів навчання сприяли методичні конференції й семінари, майстер-класи, показові й відкриті заняття тощо. Проведено 12 конференцій і семінарів міжнародного та всеукраїнського рівнів.

Особлива увага приділялася підвищенню педагогічної майстерності викладачів, особливо молодих. З 2010 року при навчально-методичному центрі працює школа педагогічної майстерності для науково-педагогічних працівників, які мають педагогічний стаж до 10 років. За 2010–2014 роки у школі підвищили кваліфікацію 169 викладачів, заняття проводили фахівці факультету психології. Кращі випускні роботи слухачів школи опубліковано у збірнику науково-методичних праць «Проблеми сучасної освіти». За результатами опитування, яке проводилося після завершення навчання, слухачі школи дали високу оцінку ефективності такої форми підвищення педагогічної майстерності.

З метою підвищення конкурентоспроможності випускників університету на ринку праці, сприяння інтернаціоналізації освітнього процесу, у 2013/2014 навчальному році проводилися заходи з покращення викладання іноземних мов. Питання обговорювалося на засіданнях Науково-методичної та Вченої рад університету у листопаді 2013 року. За результатами обговорення видано наказ «Про вдосконалення вивчення студентами іноземних мов», який передбачає збільшення обсягів викладання іноземних мов студентам першого курсу за рахунок введення дисципліни за вибором вищого навчального закладу «Іноземна мова», створює умови для поглибленого вивчення іноземних мов студентами старших курсів. Згідно з наказом, студенти після певного етапу вивчення мови та проходження відповідного контролю отримуватимуть сертифікати про рівень володіння мовою. Для підвищення якості викладання кількість студентів у групах з вивчення іноземної мови обмежується 16 особами.

В університеті приділяється значна увага виданню навчальної та навчально-методичної літератури. У 2014 році видано 192 підручники і навчальних посібників, 63 з яких — із грифом Міністерства освіти і науки України, 214 найменувань методичних матеріалів.

Упровадження прогресивних навчальних технологій потребує сучасного технічного оснащення. Сьогодні для використання технічних засобів навчання обладнано 101 аудиторію, використовується 124 одиниці мультимедійної техніки, 99 одиниць телевізійних та відеозасобів. Поширення використання мультимедійного обладнання на лекціях потребує збільшення кількості потокових аудиторій, обладнаних стаціонарними

мультимедійними проекторами та екранами, майже всі факультети виділяють це питання як пріоритетне.

Важливим напрямом модернізації форм і методів навчання є впровадження дистанційної освіти. Роботу у цьому напрямі здійснює Центр електронного навчання відповідно до Концепції розвитку електронного (дистанційного) навчання в Харківському національному університеті імені В. Н. Каразіна. Якщо на початку 2013 року в системі дистанційного навчання було задіяно два факультети (економічний та соціологічний), то 2014 року — вже одинадцять (економічний, соціологічний, екологічний, механіко-математичний, біологічний, історичний, хімічний, факультети психології, комп'ютерних наук, міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу, радіофізики, біомедичної електроніки та комп'ютерних систем).

Зараз дистанційне навчання здійснюється за 29 спеціальностями, загальна кількість дистанційних курсів, розроблених викладачами університету, складає 606 (у 2013 році — 442). Розробляються ще 123 курси. У 2014 році сертифіковано 23 курси.

В системі дистанційного навчання університету зареєстровано 1 860 користувачів.

Дистанційна форма стала у нагоді і на денному відділенні. У 2014 році викладалися дев'ять дистанційних курсів на чотирьох факультетах (біологічному, історичному, механіко-математичному, хімічному). Дистанційні курси використовували 632 студента денної форми навчання.

За період упровадження в університеті дистанційної освіти накопичено певний досвід, узагальнений на університетській науково-практичній конференції «Дистанційне навчання — старт із сьогодення в майбутнє» (лютий 2014 року). На конференції обговорювалися питання розвитку електронного (дистанційного) навчання в університеті, створення дистанційних курсів та методик їхнього використання в навчальному процесі, критеріїв оцінювання якості дистанційних курсів тощо.

Основними напрямами розвитку дистанційної освіти у 2014/2015 навчальному році можна вважати поширення використання дистанційних курсів у денній та заочній формах навчання, формування банків програм для підвищення кваліфікації і післядипломної освіти, дистанційних курсів іноземними мовами, презентаційних відео лекцій.

4. Наукова діяльність

Університет завжди органічно поєднував освіту з науковими дослідженнями, плідно співпрацював з науковими установами. У Програмі розвитку університету одним з найважливіших напрямів є підвищення результативності та якості фундаментальних і прикладних наукових досліджень.

Як і в попередні роки, основу фінансування науково-дослідницьких робіт складає фінансування за рахунок коштів загального фонду державного бюджету.

До тематичного плану науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт, що фінансуються Міністерством освіти і науки України за рахунок загального фонду державного бюджету, у 2014 році було включено 112 науково-дослідних робіт з обсягом фінансування 25,6 млн. грн., з них 87 — фундаментальних досліджень, 25 — прикладних. Обсяг фінансування науково-дослідних робіт збільшився порівняно з 2013 роком на 2,1 млн. грн.

Наукова діяльність здійснюється також за рахунок позабюджетних коштів. Переважна частина цих коштів припадає на фінансування робіт, що проводяться за міжнародними грантами і програмами. У 2014 році продовжувалося виконання 5 проектів на загальну суму близько 0,2 млн. дол. США.

П'ять об'єктів університету включено до переліку наукових об'єктів, що становлять національне надбання України.

За рахунок коштів замовників виконувалися науково-дослідні роботи за договорами на суму 3 млн. грн. (у 2013 році — 4,8 млн. грн.), станом на 1 грудня 2014 року, з цих трьох мільйонів отримано 1,9 млн. грн. Найбільший внесок у цю роботу внесли такі факультети: комп'ютерних наук — 827 тис. грн., радіофізичний факультет — 600 тис. грн., екологічний факультет — 115 тис. грн., фізико-технічний факультет — 113 тис. грн.

Станом на 1 грудня 2014 року університет отримав 1,5 млн. грн. у вигляді грантів.

У 2014 році на конкурс проектів науково-дослідних робіт, організований Міністерством освіти і науки України, було подано 102 проекти, що пропонувалися до виконання за рахунок видатків державного бюджету починаючи з 2015 року. Результати експертизи проектів показали, що не більше 36 з них мають шанси отримати бюджетне фінансування.

Говорячи про кількісні результати наукових досліджень, слід відзначити, що у 2014 році вченими університету видано 74 монографії (з них 13 — за кордоном), 48 випусків «Вісника ХНУ імені В. Н. Каразіна», 48 збірників наукових праць, 3 941 стаття та теза доповідей, з них 740 — у зарубіжних виданнях, отримано 38 патентів, на 17 з них університет має права власності. Подано 11 заявок на винаходи. Станом на 19 грудня 2014 року у системі Scopus зареєстровано 380 публікацій учених університету у поточному році (за підсумками 2013 року — 467 публікацій).

Важливо зазначити, що адміністрація університету, керівництво Центральної наукової бібліотеки прикладає чималих зусиль для поліпшення доступу працівників, студентів, аспірантів, докторантів до світових інформаційних ресурсів. За кошти університету

у 2014 році з усіх комп'ютерів, підключених до інтернету через мережу університету, було забезпечено повний доступ до наукометричної бази Scopus; бази EBSCO (понад 10000 назв англomовних журналів гуманітарного, природничого та математичного профілю, медицини, економіки, питань вищої освіти та інформаційних наук); CUL Online (україномовні навчальні посібники та підручники з економічних, гуманітарних та природничих наук). У тестовому режимі здійснювався доступ до найбільшої реферативної та наукометричної бази Web of Science від Thomson Reuters; електронної бібліотеки дисертацій Російської державної бібліотеки (понад 805000 повних текстів російських дисертацій та авторефератів з різних галузей знань); ProQuest Dissertations & Theses Global (найповніша повнотекстова колекція PhD і магістерських дисертацій у світі, містить 3,5 млн. дисертацій) та багатьох інших.

У 2014 році на базі університету проведено 111 конференцій, з них 47 — міжнародні.

Поряд з досягненнями мають місце недоліки в організації і проведенні науково-дослідної роботи: недостатня кількість публікацій у виданнях, що індексуються в наукометричних систем Scopus та ISI Web of Science; відсутність власних періодичних видань університету, включених до цих систем; недостатній захист результатів науково-дослідних робіт охоронними документами; відсутність договорів на створення науково-технічної продукції; невелика кількість грантів і міжнародних договорів.

Університет залишається центром підготовки наукових кадрів. У 2014 році в університеті працювали 13 спеціалізованих вчених рад (у 2013 році — 14).

В аспірантурі університету у 2014 році навчалися 358 аспірантів (у 2013 році — 406) за 56 спеціальностями (у тому числі 31 аспірант — за контрактом). Найбільша кількість аспірантів навчається за спеціальностями економічного профілю — 50; фізико-математичного — 53 у тому числі інформаційні технології), філологічного — 40, філософського — 40 осіб.

Великим залишається відрахування з аспірантури. Станом на 10 грудня 2014 року воно склало 50 осіб.

На 10 грудня 2014 року аспірантуру закінчили 83 аспіранти, в тому числі 12 — із захистом дисертацій.

У докторантурі університету навчається 23 докторанти за 13 спеціальностями. На 10 грудня 2014 року докторантуру закінчили 7 осіб, в тому числі 2 докторанти — з представленням дисертації до захисту.

5. Фінансова діяльність

Загальні надходження до бюджету університету в 2013 році склали 314,7 млн. грн., з них за загальним фондом — 177,6 млн. і за спеціальним фондом — 145,8 млн. Порівняно з 2013 роком обсяг надходжень за загальним фондом зростає на 1,5 млн. грн., за спеціальним — на 10,3 млн. грн.

Збільшення надходжень до спеціального фонду обумовлено значним зростанням кількості іноземних студентів-контрактників, в першу чергу, на медичному факультеті.

Як і минулого року, 94% надходжень до загального фонду витрачено на заробітну плату, стипендії і допомогу студентам-сиротам, на оплату комунальних послуг витрачено 6%.

Зі спеціального фонду на заробітну плату, премії, грошову допомогу заплановано витратити 63%, на комунальні послуги — 14%, на утримання університету (закупівлю матеріалів, оплату відряджень, видавничу діяльність, оплату послуг тощо), капітальний ремонт, придбання обладнання — 22%. Через відомі проблеми з казначейством фактичні видатки станом на 22 грудня 2014 року менші запланованих: на оплату праці фактичні витрати складають 91% від планових, а на утримання університету, ремонт тощо — лише 55%. На рахунку університету в Державному казначействі кошти є, але платежі за незахищеними статтями Держказначейство здійснює неохоче і повільно, із великою затримкою у декілька місяців. Це дуже ускладнює діяльність університету, що відчувають майже всі працівники.

Середньомісячна заробітна плата науково-педагогічного та навчально-допоміжного персоналу збільшилася порівняно з 2013 роком на 11% і склала у науково-педагогічних працівників 4 004 грн., у навчально-допоміжного складу 1 335 грн.

6. Підготовка до 210-річчя університету

До 210-ї річниці відкриття університету підготовлено декілька видань, зокрема «Ректори: біобібліографічний довідник», «Харківський університет в образотворчому мистецтві: Альбом», монографія «Харківський університет та українська культура», «Почесні члени та почесні доктори університету: біографічний довідник», «Василь Назарович Каразін: діалоги у часі й просторі (дослідження і матеріали)», «Харківський університет: хроніка подій (1991–2014 роки)», «Вкарбовані в літопис науки: довідник» (2-е видання). Всі ці праці зараз готуються видавництвом до випуску.

В Музеї археології проведено основні будівельні роботи з підготовки нової виставкової зали, завершено виготовлення декоративного панно, розроблено наукову концепцію експозиції, підготовлено тематико-експозиційний план, підібрано експозиційні

матеріали. Відкриття експозиції відбудеться у дня святкування 210-ї річниці відкриття університету.

Оновлено експозицію Музеї історії університету, створено декілька баз даних (біографії видатних вчених, вихованців, почесних докторів Харківського університету; символи та емблеми Харківського університету), зібрано понад 200 інтерв'ю випускників Харківського університету 1950–2000 років, більш ніж 10 тисяч фотографій, колекцію відеосюжетів, присвячених університету. У листопаді 2014 року – січні 2015 року організовано тимчасові виставки: «Подарунки Харківському університету», «Святкування Дня заснування Харківського університету в XIX–XX ст.». Музеєм проведено конкурс віртуальних виставок, підготовлених студентами вищих навчальних закладів Харкова на тему «Харківський університет – місту, Україні, світу».

До святкування ювілейної дати університету працівниками Центральної наукової бібліотеки в електронному репозитарії створено розділ «Alma mater — до 210-річчя Харківського університету». У цьому розділі розміщено 14 колекцій, близько 1 100 повнотекстових версій історичних матеріалів. Серед колекцій:

- Імператорський Харківський університет у фотографіях;
- Перші видання Імператорського Харківського університету;
- Історія університету;
- Списки студентів Імператорського Харківського університету;
- Імператорський Харківський університет очима сучасників;
- Викладання предметів в Імператорському Харківському університеті та інші.

Колекція продовжує поповнюватися і є надзвичайно популярною, до неї звертаються користувачі не лише з України, а з Німеччини, Нідерландів, Франції, США, Китаю, Канади, Японії, інших країн.

У 2014 році в бібліотеці проведено 23 книжково-ілюстративні виставки, присвячених знаменній даті.

18 листопада 2014 року відбулося урочисте засідання Вченої ради університету, присвячене 210-й річниці підписання Стверджувальної грамоти.

На 29 січня 2015 року заплановано комплекс заходів із нагоди 210-річчя заснування університету.

7. Соціальна підтримка працівників та осіб, які навчаються. Виконання колективного договору. Господарчі роботи

Важливим напрямом роботи було виконання програм соціальної підтримки і соціального захисту, поліпшення умов праці та житлово-побутових умов, охорона праці,

організація оздоровлення та відпочинку працівників та їх дітей. Ця робота велася у режимі конструктивної взаємодії з нашими профспілковими організаціями. Адміністрація повністю виконувала Колективний договір з профспілкою співробітників, Угоду з профспілковим комітетом студентів, аспірантів і докторантів та Комплексні заходи з охорони праці і техніки безпеки. У 2014 році, плануючи витратити 470 тис. грн. на виконання Комплексних заходів з охорони праці, було витрачено понад 698 тис. грн.

Велика увага приділялася стимулюванню якісної та напруженої праці: як надбавки, премії, матеріальна допомога, підвищена оплата за роботи у важких та шкідливих умовах виплачено майже 12,6 млн. грн.

Студенти отримали матеріальну допомогу та премії за особливі успіхи у навчанні й науковій роботі, участь у спортивному та культурному житті університету — на суму майже 2 млн. грн. Крім того, за рахунок 10% стипендіального фонду для придбання навчальної літератури та надання матеріальної допомоги особам з числа дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, було виплачено кошти на загальну суму 195 тис. грн.

Під контролем адміністрації та профспілок постійно знаходиться й організація громадського харчування в університеті. Адміністрація вела конструктивний діалог з орендарями пунктів харчування щодо оптимізації цін та розширення асортименту.

Упродовж 2014 року адміністрацією університету послідовно вживалися заходи щодо покращення житлово-побутових умов студентів у гуртожитках університету.

Сьогодні у гуртожитках університету мешкають понад 4 000 студентів. У 2014 році зі спеціального фонду університету на капітальний ремонт гуртожитків витрачено 1,2 млн. грн., а на поточний ремонт 450 тис. грн. Витрати на утримання гуртожитків у поточному році склали 893 тис. грн. Всі ці заходи дозволили покращити умови мешкання і дещо збільшити кількість місць у гуртожитках. Університет виконує ліцензійні нормативи щодо забезпечення студентів місцями у гуртожитках, але у зв'язку зі збільшенням кількості іногородніх та іноземних студентів проблема місць у гуртожитках не втрачає гостроти. У 2014 році за домовленістю з іншими університетами в їхніх гуртожитках було розміщено більше 250 студентів. Варто зауважити, що всі студенти з Донецької та Луганської областей, які переїхали навчатися до нашого університету і бажали мешкати у гуртожитках, отримали таку можливість.

У зв'язку з подіями, що відбуваються у зоні проведення АТО, з вересня 2014 року в університеті проводилася масштабна благодійна акція «Єднання небайдужих», під час якої було зібрано кошти для студентів з Донецької та Луганської областей, тимчасово допущених до занять в університеті. На їхнє прохання за рахунок благодійних коштів придбано ковдри,

зимовий та спортивний одяг, ліки, а особам з числа дітей-сиріт забезпечено безкоштовне харчування в кафе «Бункер» та «Сьоме Небо».

Завдяки спільним зусиллям профкому та адміністрації факультетів 90 % студентів забезпечено пільговим проїздом у метрополітені.

Не залишалася поза увагою організація лікування та відпочинку співробітників і студентів університету. Працівникам університету надано 92 санаторні путівки, 30 з них — до дитячих санаторіїв, до дитячих оздоровчих таборів — 10 путівок, до спортивно-оздоровчого табору «Фігурівка» — 69 путівок. Працівники університету мали змогу влітку відпочити з сім'ями на морі в Одеській та Херсонській областях, для чого було видано 65 путівок.

Літній відпочинок студентів і аспірантів традиційно проходить у спортивно-оздоровчому таборі університету «Фігурівка». Влітку 2014 року у там оздоровилися 106 студентів. Студентський профком разом з адміністрацією університету приділив особливу увагу реконструкції та покращенню умов проживання і відпочинку у таборі. Також влітку студентам було запропоновано відпочинок на курорті Затока (Одеська область), а взимку — на гірськолижному курорті «Буковель» на базі відпочинку «Тиса» за путівками із 40 % знижками. Студенти пільгових категорій (інваліди, чорнобильці, сироти) отримували путівки з додатковими знижками. На морі було оздоровлено 25 студентів, у Карпатах — 22.

Вивчення стану здоров'я молоді стало спільною турботою керівництва університету, профспілкової організації та органів самоврядування. Навесні 2014 року Академічний сенат на спільному засіданні презентував результати онлайн-опитування щодо стану здоров'я студентів університету, а у листопаді 2014 року рішенням Вченої ради університету започатковано спеціальну програму, спрямовану на утвердження здорового способу життя серед студентства, стимулювання широкого студентського загалу до збереження свого здоров'я, підвищення мотивації до підтримання здорового способу життя.

Постійна увага приділялася підтриманню в належному технічному стані, енерго- та ресурсозбереженню. Забезпечено утримання у безаварійному та задовільному санітарному стані приміщень і систем життєзабезпечення будівель студмістечка. Особливі зусилля прикладалися для своєчасної та якісної підготовки університету до роботи в осінньо-зимовий період, створення необхідного запасу палива, виконанню робіт з капітального та поточного ремонтів навчальних корпусів та гуртожитків.

Протягом 2014 року на підставі договорів підрядними організаціями виконано роботи з капітального та поточного ремонтів, будівництва та реконструкції, благоустрою

на загальну суму 4,9 млн. грн., у тому числі за рахунок спеціального фонду університету — 4,8 млн. грн. Ремонтно-будівельна служба університету виконала роботи на 2,9 млн. грн.

Зараз практично завершено роботи з перепланування колишнього інформаційно-обчислювального центру під Музей археології. Завершується і реконструкція будівель Науково-дослідного інституту астрономії.

В корпусах університету було відремонтовано 117 приміщень.

Зокрема, в головному корпусі — 44 приміщення приймальної комісії, Центральної наукової бібліотеки, на біологічному, радіофізичному, механіко-математичному та факультеті геології, географії, рекреації і туризму.

У північному корпусі відремонтовано 52 приміщення медичного, фізико-енергетичного, юридичного, екологічного, соціологічного, факультету комп'ютерних наук та міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу, а також — приміщення Центру веб-комунікацій.

Крім того, у корпусі економічного факультету (вул. Миронисицька, 1) відремонтовано 21 приміщення. У навчальному корпусі фізико-технічного факультету (пр. Курчатова, 31) відремонтовано лабораторії. Тривають роботи з капітального ремонту залу боротьби у спорткомплексі «Каразінський». Ремонтні роботи проводилися у Віварії, на Біологічній станції та Радіофізичній обсерваторії у с. Гайдари.

У 2014 році виконано значний обсяг робіт з поточного ремонту інженерних мереж, електрообладнання, ліфтового господарства (зокрема відбулися заміна старих трубопроводів теплопостачання, водопостачання та водовідведення, радіаторів опалення, сантехобладнання, проводів та кабелів, встановлення нових світильників з люмінесцентними лампами, замінено понад 2,5 тисячі старих ламп розжарювання на економічні, капітальний ремонт ліфтів у корпусах університету та гуртожитку). На всі ці роботи було витрачено майже 1,8 млн. грн.

Крім того, 152 тис. грн. було витрачено на забезпечення екологічної безпеки та дотримання вимог природоохоронного законодавства, 317 тис. грн. — на поліпшення протипожежної безпеки об'єктів університету.

Важливим напрямом діяльності було виконання заходів з реалізації Програми енергозбереження на 2012–2017 роки. Вдалося забезпечити ефективний моніторинг систем енергозабезпечення, зменшити невиробничі втрати енергоресурсів, підняти культуру експлуатації інженерних мереж. Завдяки цьому досягнуто економії теплової енергії на 10,5%, електричної енергії — на 1,8%.

Висновки

У 2014 році університетська громада чітко висловлювала принципову позицію щодо ситуації в Україні. У заяві Вченої ради (24 лютого 2014 року), спільній заяві ректорату, Академічного сенату, Профспілкового комітету співробітників, Профспілкового комітету студентів, аспірантів і докторантів (3 березня 2014 року) засуджено сепаратистські прояви, агресивні дії з боку Російської Федерації, висловлено прагнення до збереження територіальної цілісності і суверенітету України.

Неодноразово проходили заходи, що мали на меті гуртування університетського колективу навколо ідей патріотизму, забезпечення єдності України. Серед них відзначення 200-річчя від дня народження Тараса Шевченка (марафон віршів «Мій Шевченко», урочиста хода до пам'ятника Т. Г. Шевченку, березень); зустріч зі Святославом Вакарчуком; акція «Єдина студентська родина» (квітень); Міжрегіональний студентський форум «Злагода в Україні: шлях до примирення» (червень); конкурс творчості першокурсників «Альма Матер–2014», що проходив під гаслом «З Україною в серці».

Незважаючи на труднощі, університет працював стабільно і впевнено, виконував Програму розвитку на 2010–2020 роки, рішення конференції трудового колективу і Вченої ради, забезпечував високу якість навчального процесу, наукових досліджень, виховної роботи.

За останнім національним рейтингом вищих навчальних закладів «ТОП–200Україна» університет посів третє місце.

В рейтингу вищих навчальних закладів України за даними наукометричної системи Scopus університет знаходиться на другому місці. За консолідованим рейтингом, що враховує загальні рейтингові місця за версіями «ТОП–200 Україна», Scopus та Webometric університет поділив друге місце з Національним технічним університетом «Київський політехнічний інститут».

У 2014 році університет увійшов до 500 кращих вищих навчальних закладів світу за версією авторитетного міжнародного рейтингу QS World University Rankings.

Університет також посів 51–60 позицію за регіональним рейтингом QS серед 368 вищих закладів освіти з 30 країн Європи і Центральної Азії.

Це свідчить про те, що за показниками дослідницької, наукової, навчальної роботи університет наближається до параметрів університетів світового рівня, має високе міжнародне визнання, гідну оцінку своєї роботи світовою університетською спільнотою.

Позитивних зрушень досягнуто в основних напрямках діяльності, за що щира подяка всьому колективу викладачів, науковців і співробітників, керівникам усіх підрозділів, профспілковим організаціям, органам студентського самоврядування.